

Bhikshu Gita

Het Lied van de Bedelmonnik

Sannyasin Anamika

© 2026 Sannyasin Anamika

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door druk of op wel andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 9798247326588

Eerste editie, 2026

Bhikshu Gita

Het lied van de bedelmonnik

Inleiding

De Bhikshu Gita is een klein lied, verborgen in het elfde boek van het Shrimad Bhagavatam Purana. Wie het Purana kent, weet dat het een oceaan van verhalen, hymnen en leringen is, die volgens de overlevering vijfduizend jaar geleden, aan het begin van kali-yuga (het ijzeren tijdperk), door Vyasa in India werd geschreven als zijn eindwerk. Binnen die oceaan schittert dit lied als een stille parel: niet groot van omvang, maar rijk aan betekenis.

Het verhaal dat hier wordt bezongen, is eenvoudig en aangrijpend. Een brahmaan, beroofd van zijn bezit en status, wordt door zijn omgeving bespot en vernederd. Alles wat hem houvast gaf, valt weg. Maar in plaats van te breken, ontdekt hij een vrijheid die niet afhankelijk is van omstandigheden. Hij wordt een bhikshu – een bedelmonnik – en zijn lied is een lofzang op gelijkmoedigheid en vreugde in het Zelf.

De Bhikshu Gita telt slechts enkele tientallen verzen, maar haar boodschap is tijdloos. Waar de Bhagavad Gita spreekt over plicht en kennis, en de Ribhu Gita over de extatische affirmatie van non-dualiteit, daar richt de Bhikshu Gita zich op de eenvoud van

innerlijke vrijheid. Ze spreekt niet over kosmische visioenen of metafysische stelsels, maar over de geest die leert om niet langer te hechten aan lof of blaam, bezit of verlies.

Voor de moderne lezer is dit lied bijzonder actueel. In een wereld die voortdurend trekt en duwt, die ons verleidt met bezit en status, herinnert de Bhikshu Gita ons eraan dat ware rijkdom ligt in innerlijke rust. Ze nodigt uit tot een houding van gelijkmoedigheid: niet als koude onverschilligheid, maar als stille vreugde die niet afhankelijk is van omstandigheden.

Dit boekje wil de Bhikshu Gita opnieuw laten klinken in onze taal. Niet als een historische curiositeit, maar als een levende stem die ons vandaag kan raken. De Bhikshu Gita is een lied van eenvoud. Ze leert ons dat wie niets bezit, alles kan ontvangen; dat wie niets nastreeft, alles kan zijn; dat wie vreugde vindt in het Zelf, onaangedaan blijft door de stormen van het leven.

Voorwoord

Toen ik voor het eerst de verzen van de Bhikshu Gita las, raakte mij hun eenvoud en kracht. Het is geen groot epos, geen bezwerende stroom van metafysische stellingen, maar een klein lied dat spreekt over vrijheid en gelijkmoedigheid. Juist in die soberheid ligt haar schoonheid.

De bedelmonnik die hier zijn stem verheft, is niet slechts een figuur uit een ver verleden. Hij is een spiegel voor ons allemaal. Zijn woorden herinneren ons eraan dat vreugde niet afhankelijk is van omstandigheden, maar ontspringt uit het Zelf.

Met dit boekje wil ik de Bhikshu Gita opnieuw laten klinken in onze taal. De vertaling is sober gehouden, dicht bij het Sanskriet, en telkens voorzien van een korte toelichting en kernboodschap die de symbolische betekenis ontvouwt. Zo kan de lezer niet alleen de woorden lezen, maar ook hun stille resonantie ervaren.

Moge dit lied van de bedelmonnik een bron van inspiratie zijn voor ieder die zoekt naar innerlijke vrijheid.

Bhikshu Gita

Suta, de wijze, spreekt in een kring van monniken over een koning die een bedelmonnik ontmoet, die in volmaakte innerlijke vrijheid leeft. Verwonderd vraagt hij hem hoe hij tot zo'n staat is gekomen. Als antwoord begint de bhikshu zijn lied te zingen.

I.

**sūta uvāca evaṁ bruvāṇaṁ
rājānaṁ brāhmaṇo duḥkhito
'bravīt bhikṣur gītāṁ gāyatsma
smarann ātmānam ātmani**

Vertaling

Vers 1. Sūta zei: "Toen de koning aldus sprak,
zong de eens bedroefde brahmaan
al mediterend zijn lied,
terwijl hij zich als bhikshu
het Zelf herinnerde in het Zelf."

Toelichting

Een brahmaan uit Avanti werd door zijn familie en omgeving vernederd en beroofd. Door dit lijden

maakt hij een transformatie door en kiest hij voor het leven van een bhikshu, een bedelmonnik. In het begin van het vers noemt men hem eerst de bedroefde brahmaan, maar zodra hij zijn lied begint, wordt hij beschreven als bhikshu. De brahmaan staat voor zijn oorspronkelijke maatschappelijke identiteit, waarin hij alle uiterlijke banden loslaat en zich volledig richt op het Zelf. Het verhaal laat zien hoe lijden en vernedering een mens kunnen transformeren van een werelds leven naar een leven van innerlijke vrijheid.

Kernboodschap

Uit het lijden van de brahmaan ontstaat het lied van de bhikshu, waarin hij het Zelf bezingt als de enige ware toevlucht.

II.

**bhikṣur uvāca
duḥkhaṁ vā sukhaṁ ity eva
manyate yo 'tmanaḥ priyam
sukhaṁ tasya bhaved duḥkhaṁ
duḥkhaṁ caiva sukhaṁ bhavet**

Vertaling

Vers 2. De bhikshu sprak:

"Wie denkt dat iets hem geluk of lijden brengt,
ervaart juist het tegenovergestelde:
geluk verandert in lijden en lijden in geluk."

Toelichting

Dit vers benadrukt dat gehechtheid aan uiterlijke omstandigheden leidt tot teleurstelling. Geluk en lijden zijn niet absoluut; ze wisselen voortdurend van plaats, afhankelijk van de geest. Ware vrijheid ontstaat wanneer men zich losmaakt van dualiteit.

Kernboodschap

Wie geluk of lijden als werkelijk beschouwt, raakt verstrikt in illusie: beide wisselen voortdurend van plaats en zijn niet blijvend.

III.

yadṛcchayā labdham idaṃ
sukhaṃ duḥkhaṃ ca mānuṣaṃ
nānyataḥ kāraṇaṃ tatra
dṛśyate svātmanaḥ kvacit

Vertaling

Vers 3. “Geluk of lijden komen door toeval
in het menselijk bestaan en hebben
geen andere oorzaak dan het eigen Zelf.”

Toelichting

Geluk en lijden worden niet door uiterlijke objecten bepaald, maar door de manier waarop de mens ze ervaart. Men moet niet zoeken naar schuld of oorzaak buiten zichzelf. Alles ligt in verhouding tot het Zelf.

Kernboodschap

Geluk en lijden ontstaan niet door anderen of uiterlijke objecten, maar door het eigen Zelf.

IV.

**na hy ātmanaḥ priyaṁ kiñcit
sukhaṁ vā yadi vā duḥkham
prāptaṁ svabhāvato yat tat
tad ātmany eva kalpitam**

Mantra-cluster: Alles wat verschijnt, verschijnt in het Zelf. Dit vers wordt in de oorspronkelijke tekst meerdere malen herhaald. In deze editie wordt het in een drievoudige mantra-structuur gepresenteerd, zodat het inzicht helder, rustig en steeds dieper kan indalen.

Vertaling

Vers 4. “Er is voor het Zelf niets dat werkelijk aangenaam of onaangenaam is.
Wat als geluk of als pijn verschijnt,
ontstaat door de natuur, maar
wordt slechts in het Zelf geprojecteerd.”

Toelichting

Alles wat verschijnt, verschijnt door toedoen van de natuur en is slechts een projectie van het Zelf. Het Zelf blijft onaangetast en is vrij van voorkeur of afkeer.

Kernboodschap

Geluk en lijden zijn geen werkelijke eigenschappen van het Zelf, maar slechts projecties.

V.

na hy ātmanaḥ priyaṁ kiñcit
sukhaṁ vā yadi vā duḥkham
svabhāvato yad āpannaṁ
tad ātmany eva kalpitam

Vertaling

Vers 5. “Voor het Zelf bestaat er niets dat werkelijk geliefd of verafschuwd wordt.

Wat als vreugde of als lijden wordt ervaren, komt voort uit de natuur, maar leeft slechts als een voorstelling in het Zelf.”

Toelichting

Hier verschuift de nadruk naar de illusie van degene die ervaart. De natuur brengt ervaringen voort, maar de geest eigent ze zich toe en noemt ze “mijn geluk” of “mijn pijn”. Het Zelf is slechts de stille getuige van deze voorstellingen.

Kernboodschap

Ervaringen worden door de natuur voortgebracht; het Zelf blijft vrij.

VI.

**na hy ātmanaḥ priyaṁ kiñcit
sukhaṁ vā yadi vā duḥkham
svabhāvato yad āpannaṁ
tad ātmany eva kalpitam**

Vertaling

Vers 6. “Het Zelf kent geen eigen voorkeur voor plezier of pijn. Alles wat als geluk of als verdriet verschijnt, ontstaat volgens de natuur, en wordt slechts in het Zelf gezien als een gedachtebeeld.”

Toelichting

De derde herhaling nodigt uit tot innerlijke herkenning. Geluk en pijn zijn bewegingen van de natuur, maar het Zelf is de stille ruimte waarin deze bewegingen verschijnen en verdwijnen. Wanneer dit wordt ingezien, verliest de ervaring haar dwingende kracht.

Kernboodschap

Het Zelf is de stille ruimte waarin alle ervaringen verschijnen en oplossen.

Wie dit vers driemaal aandachtig herleest, zal merken dat er niet alleen een diep begrijpen is, maar men ook innerlijk tot rust komt.

Vers VII.

okaiḥ paribhavyamāno 'pi
durbhikṣārtaḥ kṣudhānvitaḥ
vastrāhāra-śayanābhāvān
nātmanaḥ smarati kṣatau

Mantra-cluster: drievoudige herhaling

Vertaling

Vers 7. “Zelfs wanneer hij door mensen wordt
bespot, door hongersnood gekweld
en door honger gedreven,
zelfs wanneer hij geen kleding,
voedsel of onderdak heeft,
denkt hij niet dat het Zelf geschaad is.”

Toelichting

Ons lichaam kan lijden door gebrek en vernedering,
maar het Zelf blijft onaangetast. Zelfs uiterlijke
armoede en smaad hebben geen invloed op onze
innerlijke vrijheid: dat is wat ware gelijkmoedigheid
betekent.

Kernboodschap

Zelfs in armoede, honger, en vernederd blijft het Zelf onaangetast en vrij.

Vers VIII.

okaiḥ paribhavyamāno 'pi
durbhikṣārtaḥ kṣudhānvitaḥ
vastrāhāra-śayanābhāvān
nātmanaḥ smarati kṣatau

Vertaling

Vers 8. "Ook wanneer hij door moeilijkheden wordt belaagd, door honger verzwakt en door gebrek beproefd, en hem kleding, voedsel en rust ontbreken, ziet hij geen schade aan het Zelf."

Toelichting

Hier ligt de nadruk op innerlijke distantie. De bhikshu ziet dat ontbering het lichaam raakt, maar niet zijn ware natuur. Deze helderheid maakt hem vrij van wanhoop, zelfs in omstandigheden die anderen zouden breken.

Kernboodschap

Ontbering raakt het lichaam, niet het Zelf.

Vers IX.

okaiḥ paribhavyamāno 'pi
durbhikṣārtaḥ kṣudhānviṭaḥ
vastrāhāra-śayanābhāvān
nātmanaḥ smarati kṣatau

Vertaling

Vers 9. "Zelfs wanneer hij door tegenslag wordt neergedrukt, door honger verzwakt en door gebrek beproefd, en hem kleding, voedsel en rust ontbreken, weet hij dat het Zelf geen enkele wond oploopt."

Toelichting

Deze tekst legt de nadruk op het innerlijk weten van de bhikshu. Het lichaam kan worden uitgeput, vernederd of beroofd van basisbehoeften, maar het Zelf blijft onaangetast, smetteloos en vrij. Wie dit onderscheid werkelijk doorziet, ervaart een vrede die niet afhankelijk is van omstandigheden. Het lijden van het lichaam wordt niet ontkend, maar het wordt niet langer verward met de aard van het Zelf.

Kernboodschap

Het Zelf is onkwetsbaar, zelfs wanneer het lichaam lijdt.

Wie dit vers driemaal rustig herleest, zal merken dat inzicht als een stille kracht in het hart neerdaalt.

X.

śarīraṃ kṣudhitaṃ tṛptaṃ
śītoṣṇa-sukha-duḥkhaḥ
svabhāvato yad āpannaṃ
tad ātmany eva kalpitaṃ

Tweevoudige herhaling

Vertaling

Vers 10. “Hongerig of verzadigd,
koude of hitte, geluk of lijden:
het is slechts verbeelding in het Zelf.”

Toelichting

Dit vers beschrijft de wisselende toestanden van het lichaam: honger en verzadiging, warmte en koude, plezier en ongemak. Deze ervaringen behoren tot de natuur en ontstaan vanzelf, zonder dat het Zelf erdoor wordt geraakt. Het lichaam verandert voortdurend, maar het Zelf blijft stil, vrij en onaangedaan. De geest projecteert de lichamelijke ervaringen in het bewustzijn en noemt ze “mijn honger, mijn pijn, mijn vreugde”.

Maar in werkelijkheid zijn het slechts voorbijgaande indrukken die in het Zelf verschijnen en weer oplossen. Wie dit onderscheid ziet, komt tot inzicht en rust in het Zelf, wordt het Zelf.

Kernboodschap

Het lichaam ervaart de dualiteit van de materiële natuur, maar het Zelf blijft vrij, onaangetast en onveranderlijk.

XI.

śarīraṃ kṣudhitaṃ tṛptaṃ
śītoṣṇa-sukha-duḥkayaḥ
svabhāvato yad āpannaṃ
tad ātmany eva kalpitaṃ

Vertaling

Vers 11. “Het lichaam kent honger en verzadiging,
koude en warmte, vreugde en pijn.
Wat de natuur laat ontstaan, verschijnt
slechts als een beeld in het Zelf.”

Toelichting

De tweede herhaling legt de nadruk op het opkomen van ervaring. Het lichaam ondergaat de wisselingen van de natuur, maar het Zelf is slechts de stille ruimte waarin deze indrukken verschijnen en verdwijnen. Wanneer dit wordt ingezien, verliest de ervaring haar dwingende kracht.

Kernboodschap

Het lichaam verandert; het Zelf blijft stil en vrij.

Dit vers wordt tweemaal herhaald om het inzicht te verankeren dat lichamelijke toestanden slechts verschijningen zijn binnen het Zelf. De herhaling dient als bevestiging.

XII.

**dehaḥ sukha-duḥkhānām
āśrayaḥ prākṛtaḥ smrtaḥ
ātmā tu nirapekṣaḥ syāt
nānyad asti paraṁ sukham**

Dit vers wordt in de Bhikshu Gita wederom driemaal herhaald. In deze editie wordt het in een drievoudige mantra-structuur gepresenteerd, zodat het inzicht helder, ritmisch en steeds dieper kan indalen.

Vertaling

Vers 12. “Het lichaam behoort tot de natuur en wordt gezien als de zetel van geluk en lijden, maar het Zelf is vrij en onafhankelijk, en er bestaat geen groter geluk dan dit.”

Toelichting

Dit vers maakt een helder onderscheid tussen lichaam en Zelf. Het lichaam is onderworpen aan de wetten van de natuur en ervaart daardoor vreugde en pijn. Het Zelf daarentegen staat buiten deze wisselende toestanden: het is onaantastbaar, vrij en

onveranderlijk. De mens zoekt vaak naar geluk in uiterlijke omstandigheden, maar dat geluk is vluchtig en teleurstellend. Het Zelf, vrij van materiële afhankelijkheid, is de bron van blijvend, bovenzinnelijk geluk.

Kernboodschap

Het lichaam draagt vreugde en pijn, en zijn geluk is vergankelijk. Maar het Zelf is onveranderlijk en vrij, en de bron van het hoogste geluk.

XIII.

dehaḥ sukha-duḥkhānām
āśrayaḥ prākṛtaḥ smṛtaḥ
ātmā tu nirapekṣaḥ syāt
nānyad asti paraṁ sukham

Vertaling

Vers 13. “Het lichaam wordt gezien als de zetel
van vreugde en van pijn, maar
het Zelf kent geen afhankelijkheid.
Niets overstijgt het geluk van deze vrijheid.”

Toelichting

Hier ligt de nadruk op afhankelijkheid. Het lichaam is afhankelijk van omstandigheden, maar het Zelf is dat niet. Het Zelf is als een stille ruimte waarin ervaringen verschijnen, zonder dat het erdoor wordt geraakt.

Kernboodschap

Vrijheid ontstaat wanneer het Zelf niet langer met het lichaam wordt vereenzelvigd.

XIV.

dehaḥ sukha-duḥkhānām
āśrayaḥ prākṛtaḥ smṛtaḥ
ātmā tu nirapekṣaḥ syāt
nānyad asti paraṁ sukham

Vertaling

Vers 14. “Het lichaam is de plaats waar plezier en pijn verschijnen, zoals de natuur het voortbrengt. Maar het Zelf is onaangedaan en vrij; dit is het hoogste geluk.”

Toelichting

De derde herhaling nodigt uit tot innerlijke herkenning. Het lichaam is een instrument van ervaring, maar het Zelf is de stille getuige. Wanneer dit wordt doorzien, verliest zowel plezier als pijn zijn dwingende greep, en ontstaat een diepe, onverstoorbare vrede.

Kernboodschap

Het hoogste geluk is de vrijheid van het Zelf.

XV.

**aham purā bhikṣur asan
nirdhano 'pi nirāmayah
karmaṇā dāridryam āpannaḥ
katham nu khalu duḥkhiṭaḥ**

Vertaling

Vers 15. “Eens was ik welgesteld. Door mijn karma raakte ik in armoede en werd ik een bhikshu, bezitloos, maar vrij van ellende: hoe zou ik daardoor werkelijk ongelukkig kunnen zijn?”

Toelichting

Nu begint de persoonlijke stem van de bhikshu te spreken. Tot nu toe waren de verzen puur filosofisch; vanaf hier wordt het existentieel. Hij vertelt dat hij vroeger welgesteld was. Zijn armoede is slechts een gevolg van omstandigheden (karma), maar zijn innerlijke vrijheid bleef intact. De vraag: “Hoe zou ik werkelijk ongelukkig kunnen zijn?” is geen naïeve vraag, maar een retorische bevestiging van zijn inzicht. Dit is het begin van een verhaal dat steeds scherper laat zien hoe hij door vernedering,

verlies en spot heen tot een radicale innerlijke
vrijheid kwam.

Kernboodschap

Armoede of omstandigheden kunnen het Zelf niet
raken; innerlijke vrijheid blijft onaangetast.

XVI.

**dhanam me svajano bandhuḥ
karmāṇy anye 'pi cāpare
etenaivopahāsyante
dīno 'haṁ dīna-cetaśaḥ**

Vertaling

Vers 16. “Door karmische omstandigheden werd ik door familie en verwanten bespot en van mijn rijkdom beroofd. Berooid en vernederd was ik diep terneergeslagen.”

Toelichting

Hier wordt het verhaal intens en scherp. De bhikshu vertelt dat hij alles verloor: rijkdom, familie, sociale status en steun. Niet alleen verloor hij zijn familie, maar ze keerden zich ook tegen hem en lachten hem uit. Dit is het moment waarop zijn vernedering een hoogtepunt bereikt. Hij is materieel beroofd en innerlijk gebroken. Dit vormt echter de achtergrond voor zijn latere radicale inzicht, dat niets van dit alles het Zelf werkelijk raakt. Vanaf hier wordt de Bhikshu Gita steeds intenser en persoonlijker.

Kernboodschap

Dit vers is existentieel diep: de mens die alles verliest en door iedereen wordt bespot, maar de kiem legt voor innerlijke bevrijding.

XVII.

tenāham durgatiṁ prāpya
dīno dīna-jana-priyaḥ
upahāsyāḥ sva-bandhūnām
dāsavat parikarma-kṛt

Vertaling

Vers 17. “Daardoor kwam ik in een ellendige toestand terecht, berooid, maar geliefd bij de armen. Voor mijn eigen verwanten werd ik een voorwerp van spot, en ik verrichtte nederige taken alsof ik hun slaaf was.”

Toelichting

Eens een welgestelde brahmaan met aanzien, verloor hij niet alleen zijn rijkdom maar ook zijn waardigheid. Zijn eigen familie, die hem zou moeten steunen, dreef de spot met hem en behandelde hem als een slaaf. Hierdoor werd hij echter geliefd bij de armen, omdat hij hun lot deelde en hun menselijkheid herkende. Deze paradox: veracht door de rijken, maar geliefd door de armen, is hier een sleutel tot spiritueel ontwaken. De Bhikshu Gita laat zien dat vernedering een poort kan worden naar

inzicht dat niet meer afhankelijk is van status, bezit of erkenning.

Kernboodschap

Door totale vernedering ontdekte hij een bovenzinnelijke vrijheid die niemand hem meer kan ontnemen.

XVIII.

**evaṃ dīno 'pi santuṣṭaḥ
karmaṇā manasā girā
nānutapye na cānvicche
doṣaṃ karmaṇi karma-kṛt**

Vertaling

Vers 18. "Hoewel berooid en vernederd, bleef ik tevreden in mijn daden, gedachten en woorden, en betreurde niets. Ik zocht geen schuld in mijn omstandigheden, want ik wist dat ik ze zelf had voortgebracht (karma)."

Toelichting

Dit is een prachtig keerpunt. Ondanks totale vernedering blijft de bhikshu innerlijk tevreden en onberoerd. Zijn tevredenheid is niet oppervlakkig, maar drievoudig: in handelen, in denken en in spreken. Hij verwijt niemand iets, noch zijn familie, noch de maatschappij, noch het lot. Zijn omstandigheden ziet hij als een vrucht van karma, maar zonder schuld, bitterheid of zelfverwijt. Hier begint zijn totale vrijheid en hij weigert slachtoffer te zijn van zijn omstandigheden.

Kernboodschap

Zelfs in vernedering vindt de bhikshu tevredenheid,
zonder schuld en spijt, een bovenzinnelijke vrijheid
die van binnen komt.

XIX.

**na hy asmin vastu-saṁsarge
sukha-duḥkhe manāg api
ahaṁ tu mohito mūḍhaḥ
saṁsargaṁ tatra kalpaye**

Vertaling

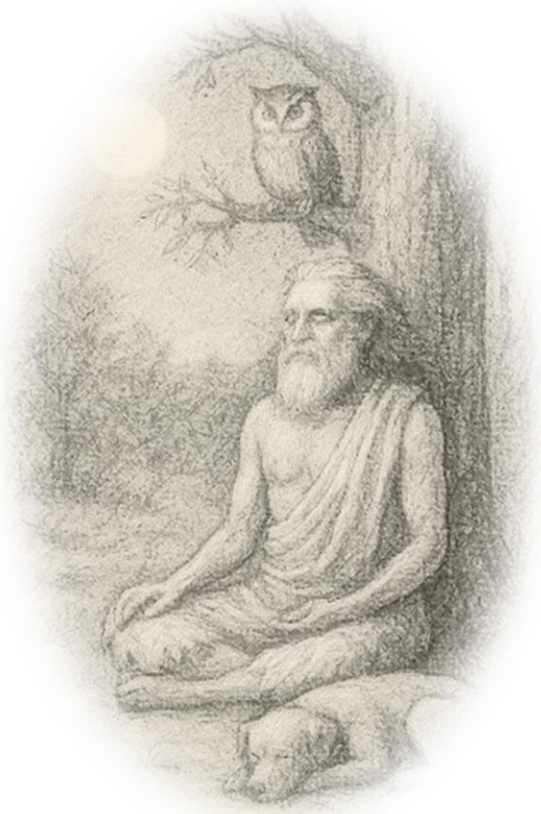
Vers 19. “In het contact met dingen zelf is er werkelijk geen enkel geluk of lijden aanwezig, maar ik, verblind en dwaas, verbeeldde me dat dit wel zo was.”

Toelichting

Geluk en lijden zitten niet in de dingen zelf, maar ontstaan alleen door onze interpretatie en projectie. De bhikshu erkent in dit vers nederig dat hij, verblind door onwetendheid, waarde en emotie aan dingen toekende. Dit is een moment van diepe helderheid, die aantoont dat de wereld feitelijk neutraal is en slechts door de geest wordt ingekleurd. Dit vers vormt de filosofische kern van de hele Gita: het Zelf is altijd vrij en de wereld is leeg van inherent geluk of lijden.

Kernboodschap

Dingen veroorzaken geen geluk of lijden, maar onze verbeelding en projectie wel.

XX.

yathā svapne 'nubhūyeta
duḥkhaṁ sukham athāpi vā
tathā jāgarite 'py evaṁ
dṛśyate na tu tattvataḥ

Vertaling

Vers 20. “Zoals in een droom geluk, lijden of wat dan ook wordt ervaren, zo lijkt de ervaring in waaktoestand werkelijk, maar niet in waarheid.”

Toelichting

Dit is een diamantvers — helder, scherp, non-duaal. De ervaringen van geluk en lijden tijdens de waaktoestand zijn niet anders dan die in een droom. Ze lijken echt, ze voelen echt, maar hebben geen substantie. De wereld van ervaring is slechts een projectie, niet de werkelijkheid van het Zelf. Dit vers is pure Advaita (non-dualiteit): ervaring is slechts een droom; het Zelf is de dromer die nooit verandert. Met dit vers verschuift de Gita van psychologisch inzicht naar metafysische helderheid. Dit vers legt een subtiel en diepgaand inzicht bloot: de ervaringen van de waaktoestand zijn niet anders

dan die van een droom. Beide zijn verschijningen in het bewustzijn, beide worden door de geest als werkelijk ervaren, maar geen van beide heeft een blijvende, zelfstandige werkelijkheid. De bhikshu herkent dat zowel droom als waken slechts verschillende modi zijn waarin de geest indrukken projecteert. Het Zelf is de stille getuige van beide. Wanneer dit wordt ingezien, verliest de wereld haar dwingende greep, en ontstaat een vrijheid die niet afhankelijk is van omstandigheden.

Kernboodschap

Onze ervaringen, zoals geluk en lijden, zijn niet meer dan dromen, illusies: ze verschijnen, maar zijn niet werkelijk. Droom en waken zijn slechts verschijningen; het Zelf is de enige werkelijkheid.

XXI.

yathā svapno na dṛśyeta
prabuddhasya viśeṣataḥ
tathā na dṛśyate māyāḥ
prabuddhasya nareśvara

Vertaling

Vers 21. “O koning, zoals een droom verdwijnt voor iemand die ontwaakt, zo verdwijnt ook de illusie voor degene die werkelijk ontwaakt is.”

Toelichting

Dit vers is een directe voortzetting van vers twintig, maar nu scherper. Een droom verdwijnt volledig zodra men wakker wordt. Men kan hem niet vasthouden, niet terughalen, niet opnieuw beleven. Zo ook verdwijnt Maya (illusie), de wereld van projecties, gehechtheden en emoties voor degene die innerlijk ontwaakt. De bhikshu verklaart hiermee dat zijn lijden niet verdween omdat de wereld veranderde, maar omdat hij ontwaakte uit de projectie, de illusie. De wereld verandert niet, het bewustzijn ontwaakt. Voor de “prabuddha”, de

werkelijk ontwaakte, heeft maya geen greep meer,
omdat hij haar nooit meer voor werkelijkheid houdt.

Kernboodschap

Voor de ontwaakte ziel verdwijnt de illusie net zoals
een droom verdwijnt na het ontwaken.

XXII.

**yathā rajjvām bhujāṅgasya
bhāvo nāsti tathātmani
avidyayā tu saṁsṛṣṭam
bhavaty ātmani kalpitam**

Vertaling

Vers 22. "Zoals men een touw voor een slang aanziet, ziet men lijden in het Zelf, maar het is slechts een projectie, die uit onwetendheid is ontstaan en werkelijk lijkt."

Toelichting

De bhikshu gebruikt hier een beroemd Advaita-metafoor van het touw en de slang: in het schemerlicht lijkt een touw een slang. De angst voor de ingebeelde slang is echt, maar is niet meer dan een projectie ontstaan in de geest: het touw zelf is niet verantwoordelijk. Het Zelf is als het touw, onveranderlijk, onschuldig en vrij. Het lijden is als het zien van de slang: een projectie van onwetendheid en de oorzaak van intense angst, maar illusoir. Zodra het licht wordt (inzicht), verdwijnt ook de slang en de angst. De illusie

ontstaat niet omdat het Zelf verandert, maar omdat de geest een verkeerde voorstelling maakt. Wanneer inzicht doorbreekt, verdwijnt de projectie vanzelf, zoals de slang oplost zodra het touw wordt herkend.

Kernboodschap

Lijden is een projectie van onwetendheid, zoals een slang die slechts een touw blijkt te zijn. De wereld van dualiteit is niet meer dan een projectie.

XXIII.

**yathā nabhasi nīlatvaṃ
yathā rajjvāṃ bhujāṅgatā
yathā sphaṭikatāṃ dhūmo
yathā toyeṣu phenatā**

Vertaling

Vers 23. “Zoals de hemel niet werkelijk blauw is,
zoals een touw geen slang is, zoals rook niet
werkelijk in kristal zit, en zoals schuim
geen eigen bestaan heeft in water -
(dit vers vormt de eerste helft van een tweeluik;
de conclusie volgt in vers 24).

Toelichting

Dit vers verwijst naar de wereld van illusies; vier klassieke voorbeelden uit de Vedanta: de blauwe kleur van de hemel, veroorzaakt door de projectie van onze ogen; het touw dat men in de schemering voor een slang aanziet en waardoor iets dat onschuldig is, gevaarlijk lijkt; rook in kristal, wat slechts een reflectie en een optische illusie is; schuim in water, wat op een aparte substantie lijkt, maar niets anders is dan water in beweging. De bhikshu

zegt hiermee dat alles wat er ook maar opkomt en verschijnt slechts een verbeelding is, dat geen enkele verschijning een eigen, onafhankelijk bestaan heeft. Deze voorbeelden tonen hoe de geest eigenschappen projecteert op wat hij waarneemt. De wereld verschijnt vol vormen, kleuren, bewegingen en betekenissen, maar deze zijn niet in zichzelf werkelijk — ze zijn verschijningen in het bewustzijn.

Kernboodschap

Alle verschijningen ontstaan slechts in onze verbeelding. Zij hebben geen substantie en kennen geen eigen, onafhankelijk bestaan. Wat verschijnt, is niet wat werkelijk is; de geest projecteert, het Zelf blijft onveranderd.

XXIV.

**evaṃ dravya-guṇādīnām
mithyātvaṃ darśitaṃ mayā
nānyathā vidyate kiñcit
svapna-dṛṣṭivad ātmani**

Vertaling

Vers 24. “Ik zag de werkelijkheid van alle dingen, eigenschappen en verschijningen; de werkelijkheid is niet meer dan een droom, die verschijnt in het Zelf.”

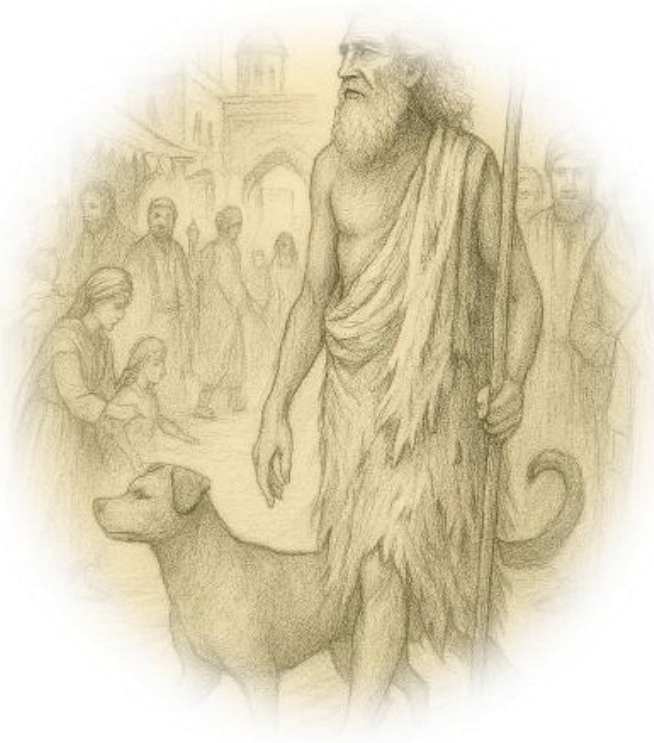
Toelichting

In vers 23 worden de vier voorbeelden van illusie weergegeven in één verbluffend heldere non-duale conclusie. Dit is een van de meest filosofische verzen van het hele hoofdstuk. De bhikshu verklaart dat alle dingen, eigenschappen en verschijningsvormen niet werkelijk zijn, maar slechts projecties in het Zelf. Dan de kernzin, die pure Advaita is: “De wereld is een verschijning; het Zelf is drager van de verschijning. Maar de verschijning heeft geen eigen substantie; het Zelf blijft onaangetast, helder en vrij”.

Dit vers is een van de meest directe non-duale uitspraken in het hele Shrimad Bhagavatam.

Kernboodschap

Alle verschijningen zijn als een droom en zonder enige substantie; alleen het Zelf is werkelijk.

XXV.

**evaṃ dravya-guṇādīnāṃ
mithyātvaṃ yad vivakṣitam
tad-vad ātmani cātmānaṃ
kalpayāmi na saṃśayaḥ**

Vertaling

Vers 25. “Zoals ik de onwerkelijkheid heb aangetoond van dingen, eigenschappen en verschijningen, zo zie ik nu ook dat ikzelf, als persoon, slechts een projectie ben in het Zelf. Daar bestaat geen enkele twijfel over.”

Toelichting

Dit vers zorgt voor een totale ommekeer. Tot nu toe zei de bhikshu dat de wereld een verschijning is, geluk en lijden projecties zijn, en dat dingen geen eigen substantie hebben. Maar nu gaat hij nog een stap verder: hij zegt, niet alleen de wereld is een projectie, maar ook mijn “ik” is een projectie. De persoon is niet het Zelf, maar een verbeelding in het Zelf. Het Zelf is de drager, de stille getuige. De persoon is net zoals de wereld slechts een droom. Dit vers is ook een van de meest bevrijdende inzichten

van de hele Bhikshu Gita. De spreker erkent dat niet alleen de wereld van vormen en eigenschappen een projectie is in het bewustzijn, maar dat zelfs het idee van een “Zelf” door de geest wordt geconstrueerd. Het is de laatste sluier van maya: de geest maakt van het zuivere bewustzijn een object van kennis, en noemt dat vervolgens “het Zelf”. Maar het werkelijke Zelf is geen object, geen concept, geen iets dat gekend kan worden. Het is de stille aanwezigheid waarin alle projecties verschijnen – inclusief de projectie van een “ik” dat denkt te begrijpen. Dit vers markeert het punt waarop de bhikshu zelfs deze laatste identificatie doorziet.

Kernboodschap

Net zoals de wereld niet meer dan een projectie is, zo is ook het “ik” slechts een verbeelding in het Zelf.

XXVI.

yathā svapna-dṛśo buddhiḥ
svapne draṣṭari nānyathā
tathā jāgarite 'py eṣā
dṛśyamāne na bhidyate

Vertaling

Vers 26 “Zoals het bewustzijn van de dromer
in de droom zelf niet verandert,
zo blijft ook in de waaktoestand
het bewustzijn onveranderd,
hoeveel dingen er ook verschijnen.”

Toelichting

Dit vers is een meesterlijke verfijning van het non-duale inzicht. Ook al veranderen de droombeelden voortdurend, de dromer blijft dezelfde. In de waaktoestand gebeurt precies hetzelfde: de wereld verandert, ervaringen komen en gaan zoals eb en vloed, maar het bewustzijn dat ze waarneemt, blijft identiek. De kern van het vers is dat het Zelf onaangetast blijft door de toestanden van waken, dromen en diepe slaap. Het Zelf is de stille getuige, de drager van alle verschijningen. De bhikshu

spreekt hier een belangrijke boodschap: "Mijn lijden was niet werkelijk, want het raakte mijn Zelf niet; het raakte slechts de verschijning die ik voor mezelf hield". Dit is een subtiel maar krachtig inzicht. In de droom is de "ziener" en wat gezien wordt één en dezelfde geest. De dromer schept de droomwereld, ervaart haar, en is er tegelijk de getuige van. De dingen die verschijnen, en het bewustzijn dat ze ziet, zijn niet werkelijk gescheiden. De dualiteit van subject en object is een constructie van de geest. Deze tekst vormt een brug tussen de droomanalogie en de non-dualiteit van het Zelf: wat verschijnt, verschijnt in bewustzijn, en is niet anders dan bewustzijn.

Kernboodschap

Het bewustzijn blijft in droom en waken hetzelfde, onaangetast en zuiver; verschijningen veranderen voortdurend, het Zelf niet.

XXVII.

**yathā svapne tathā jāgrat
suṣupte cātma-darśanam
nānyathā vidyate tatra
draṣṭā draśyādi-bhedataḥ**

Vertaling

Vers 27. "In de droom, in de waaktoestand en zelfs in de diepe slaap blijft het Zelf aanwezig en onveranderd, en ook al verschillen de verschijningen die worden gezien: de getuige, de ziener, verandert niet."

Toelichting

De bhikshu zegt dat tijdens de staat van dromen en waken objecten verschijnen; in de diepe slaap verschijnt niets. maar in alle drie is het Zelf aanwezig. De ziener, de getuige verandert nooit. De inhoud van ervaring verandert voortdurend, maar de getuige, het pure bewustzijn, blijft identiek. De kern van dit vers beoogt dat het Zelf niet afhankelijk is van de aanwezigheid van objecten tijdens het waken, de aanwezigheid van mentale beelden tijdens de droom of de afwezigheid van beide in de

staat van diepe slaap. Het Zelf is de stille drager van alle toestanden. Dit vers is als een subtiele diamant van kennis, want de bhikshu toont nu dat zijn lijden slechts een verschijning was in één toestand, de staat van waken, maar dat het Zelf dat hij werkelijk is, nooit werd aangetast en onveranderd blijft.

Kernboodschap

De drie toestanden (waken, dromen en diepe slaap) veranderen voortdurend, maar de stille getuige blijft altijd dezelfde, vrij, onaangetast en onveranderlijk.

XXVIII.

yathā nadyaḥ pravāheṇa
sāgare yānti saṁyutāḥ
tathā dehādayo bhāvāḥ
svātmani pravilīyate

Vertaling

Vers 28. "Zoals rivieren, door hun natuurlijke stroming, samenvloeien en uitmonden in de oceaan, zo lossen het lichaam en alle verschijningen op en verdwijnen in het Zelf."

Toelichting

Elke rivier, hoe verschillend ook, stroomt uit zichzelf naar de oceaan, waar ze haar naam, vorm en gescheidenheid verliest. Zo ook is het gesteld met het lichaam, geest en ervaringen die oplossen in het Zelf. Ons lichaam, geest en emoties; ons lijden, onze vreugde en herinneringen — alles wat ons "ik" lijkt te zijn, stroomt uiteindelijk terug in het Zelf, niet door inspanning, maar door natuurlijke beweging. De bhikshu ziet nu dat geboorte en dood slechts als golven zijn, die terugkeren naar hun bron, de oceaan. Niets gaat werkelijk verloren. Dit is zo

bevrijdend en van zo'n diepe rust: er is geen strijd, geen verzet, geen dwang, geen drang, maar slechts een natuurlijke stroom die terugvloeit naar het Zelf.

Kernboodschap

Zoals elke rivier vanzelf in de oceaan verdwijnt, zo lossen lichaam en ervaringen op in het Zelf.

XXIX.

yathā deho 'ham ity uktaṁ
mama deho na saṁśayaḥ
tathā sarvam idaṁ brahman
nānyad asti kadācana

Vertaling

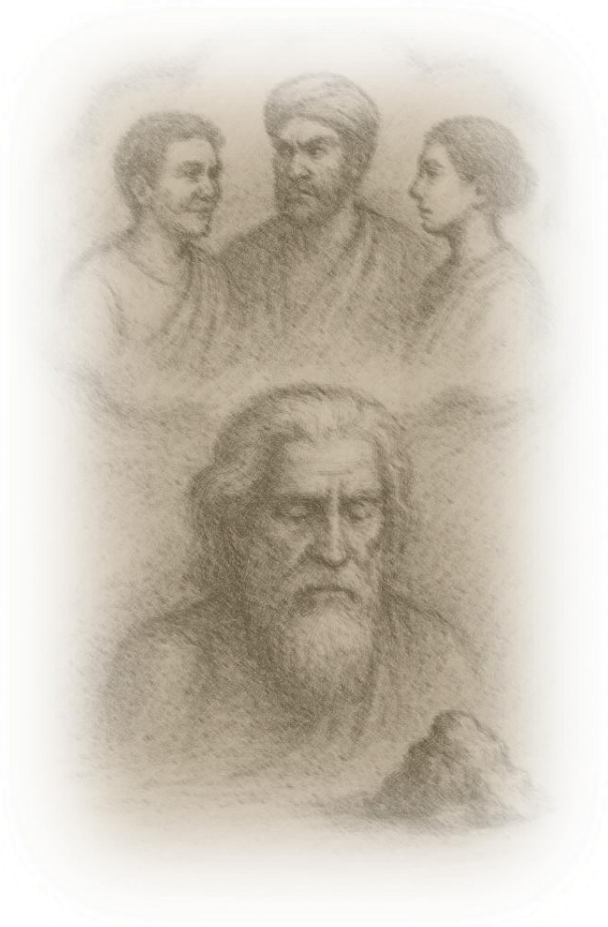
Vers 29. "Men zegt: Ik ben dit lichaam of dit is mijn lichaam; het lijkt allemaal zo vanzelfsprekend, maar in waarheid is dit alles niets anders dan het Zelf."

Toelichting

"Ik ben het lichaam" is de meest fundamentele vergissing van de mens. Het idee van bezit, controle en identiteit sluit hierbij aan als dezelfde subtiële vergissing. Beide ideeën zijn illusies: ze lijken zo vanzelfsprekend, maar zijn niet waar. Het lichaam verschijnt in het Zelf, maar het Zelf is nooit het lichaam. De kern is dat er nooit iets anders dan het Zelf bestaat. Het ego, lichaam, de wereld, de scheiding tussen "ik" en "dit" worden hier volledig ontmaskerd: alles is één bewustzijn, één werkelijkheid.

Kernboodschap

Het idee "ik ben dit lichaam" of "dit lichaam is van mij" is illusie; alleen het Zelf is werkelijk.

XXX.

yathā ghaṭa-paṭādīni
nānā-rūpāṇi tattvataḥ
mṛd-ādīni na bhidyante
tathātmā nānyathā bhavet

Vertaling

Vers 30. “Zoals potten, doeken en andere objecten in vele vormen lijken te bestaan, zijn ze in wezen niets anders dan klei of stof. Zo is ook het Zelf niets anders dan het onveranderlijke Zelf, ongeacht de vormen die verschijnen.”

Toelichting

Zoals een pot rond is, een kruik hoog, een schaal breed, en een doek vlak, lijken ze van elkaar te verschillen, maar in wezen zijn ze allemaal samengesteld uit klei of stof. Slechts de vormen verschillen, de substantie niet. Zo is het ook met het Zelf. De wereld toont talloze vormen; het lichaam verandert, de geest verandert, omstandigheden veranderen, maar het Zelf — het bewustzijn waarin dit alles verschijnt is non-duaal, is één en onveranderlijk. Enkel de wereld van vormen

verandert, maar het Zelf blijft onaangetast en altijd hetzelfde.

Kernboodschap

Vormen verschillen, komen en gaan, maar de substantie, het Zelf, blijft onveranderlijk.

XXXI.

**yathā nānātvam āpannam
vastu tattvena nānyathā
tathā nānātvam āpanno
jīvo brahmaṇi kalpitaḥ**

Vertaling

Vers 31. "Zoals één substantie vele vormen lijkt aan te nemen maar in wezen nooit verandert, zo lijkt ook de individuele ziel een veelheid aan vormen te hebben, maar is zij in waarheid slechts een projectie in Brahman (het Absolute)."

Toelichting

Dit vers is een verfijnde non-duale ontmanteling van het idee van "ik" en "ander". Eén substantie, maar vele vormen, verwijst opnieuw naar het Vedanta-principe: een pot, een schaal, een kruik bestaan allemaal uit klei; een ring, een armband, een munt uit goud; een golf, schuim, een golfslag allemaal uit water, maar de substantie blijft één. Zo is het ook met de jiva (de individuele ziel); ze lijkt een eigen identiteit te hebben en afgescheiden te zijn, maar dit is slechts schijn. De jiva is een projectie van

Brahman. De individuele ziel is geen aparte identiteit, maar een projectie van het ene Bewustzijn. Veelheid is illusoir; er is geen werkelijke scheiding. Dit vers is zo belangrijk omdat het de elementen "ik, jij, ander, wereld" ontmanteld. Alles is één bewustzijn dat zich in vele vormen toont.

Kernboodschap

De veelheid van zielen is slechts schijn; in waarheid is er alleen Brahman.

XXXII.

yathā kartā na dṛśyeta
karmaṇām phaladaḥ pumān
tathā nānyaḥ pumān kartā
bhavaty ātma-vinirgataḥ

Vertaling

Vers 32. "Zoals de doener niet werkelijk wordt gezien en men slechts de vruchten van daden ervaart, zo is er in waarheid niemand die werkelijk handelt, want alles komt voort uit het Zelf."

Toelichting

Hij die handelt, wordt niet gezien. We zien handelingen, bewegingen, gevolgen en resultaten, maar we zien nooit een afzonderlijke entiteit die handelt. Er zijn slechts de ervaringen van vruchten. Wat wij "ik ben de doener" noemen, is eigenlijk een beweging van het lichaam, een impuls van de geest, een stroom van oorzaken en gevolgen. Er bestaat geen afzonderlijke doener: de persoon is slechts een verschijning, de doener en de handeling een projectie; het Zelf is de stille drager van dit alles. Alles komt voort uit het Zelf. Dit is de kern:

handelen gebeurt, maar er is geen "ik" die handelt. In de Bhagavad Gita wordt dit beschreven als: alle handelingen worden verricht door de drie hoedanigheden van de stoffelijke natuur, de drie guna's (goedheid, hartstocht en onwetendheid), maar de wijze weet dat hij niet handelt. Dit vers maakt een subtiel onderscheid tussen: de zichtbare handeling, de onzichtbare gever van de vruchten, en de uiteindelijke bron van beide. Het zegt: de uiterlijke persoon lijkt te handelen, maar de handelende kracht is niet zichtbaar als een afzonderlijke entiteit. Net zoals de vruchten van karma niet door een zichtbaar wezen worden uitgedeeld, maar spontaan voortkomen uit de orde van het bestaan, zo is ook de ware handelende kracht niet een afzonderlijke persoon, maar het Zelf dat zich uitdrukt via lichaam en geest. Het vers doorbreekt daarmee de illusie van persoonlijk doenerschap. De uiterlijke mens lijkt te handelen, maar de bron van handelen is dieper, en ligt in het Zelf dat nooit verandert.

Kernboodschap

Handelingen verschijnen en verdwijnen, maar er is geen afzonderlijke doener; alles komt voort uit het Zelf.

XXXIII.

**yathā nānyat pumān kartā
bhavaty ātma-vinirgataḥ
tathā nānyat pumān bhuñkte
phalāni sva-kṛtāni vai**

Vers 33. "Zoals er geen afzonderlijke doener bestaat, omdat alles voortkomt uit het Zelf, zo bestaat er ook geen afzonderlijke genietter of lijder; men ervaart slechts de vruchten die in het Zelf verschijnen."

Toelichting

Dit vers is een verdieping van vorig vers. Daar zei de bhikshu dat er geen afzonderlijke doener bestaat. Hier benadrukt hij dat er evenmin een afzonderlijke genietter of lijder bestaat. Hij zegt dat er wel handelingen gebeuren, maar dat er geen "ik" is die ze verricht; dat er wel ervaringen verschijnen, maar dat er geen "ik" die ze bezit. Handelingen, ervaringen en vruchten verschijnen in het Zelf, maar het Zelf blijft onaangetast. Dit vers is zo bevrijdend omdat het de laatste bron van lijden tenietdoet, want wanneer er geen "ik" is die moet dragen, die handelt en die geniet, dan is er evenmin schuld, trots, angst,

vordering en last, maar alleen verschijningen in het Zelf. Dit dient echter niet als een vrijbrief om elke mogelijke daad te kunnen verrichten. Want tezamen met universeel inzicht groeit ook het inzicht van juist handelen.

Kernboodschap

Er is geen afzonderlijke doener en genierter; alleen handelingen en ervaringen die verschijnen in het Zelf.

XXXIV.

**mano-vaśe 'nye hy abhavan sma devā
manaś ca nānyasya vaśam sameti
bhīṣmo hi devaḥ sahasaḥ sahīyān
yuñjyād vaśe taṁ sa hi deva-devaḥ**

Vertaling

Vers 34. "De kracht van de geest is ontzagwekkend, zo krachtig dat zelfs de goden erdoor worden beheerst. Geen kracht staat boven de geest, maar wie de geest kan beheersen, is voorwaar een meester onder de meesters."

Toelichting

Tot nu toe heeft de bhikshu uitgelegd dat het lichaam niet het Zelf is, dat de wereld slechts vorm is, de doener en de genierter niet meer dan projecties zijn, en dat alles in het Zelf verschijnt. Maar hier verschuift hij naar de psychologische kern van het lijden: de geest beheerst zelfs de goden. De zintuigen (zien, horen, proeven, ruiken en voelen) zijn sterk, maar de geest is sterker. De geest bepaalt waar de aandacht heen gaat, kleurt de ervaringen, en creëert verlangen en afkeer. Alle zintuigen worden door de

geest overwonnen. Niemand beheerst de geest, want hij is een meester in grilligheid, snelheid, subtiliteit en ongrijpbaarheid. Hij springt van indruk naar indruk, van herinnering naar verwachting, van angst naar verlangen. Hij is niet te temmen door wilskracht, regels en uiterlijke discipline. Werkelijk, de geest is ontzagwekkend, bijna goddelijk. Hij is de bron van illusie, projectie en lijden, maar ook van bevrijding! Wie de geest beheerst, is werkelijk vrij; niet door onderdrukking, maar door inzicht, door het doorzien van gedachten, het herkennen van patronen, door het niet meegaan in impulsen, maar gewoon door te rusten in het Zelf. Wie dat kan, zegt de bhikshu: is een meester onder de meesters.

Kernboodschap

De geest is de bron van zowel gebondenheid als bevrijding. Wie de geest doorziet en tot rust brengt, is werkelijk vrij.

XXXV.

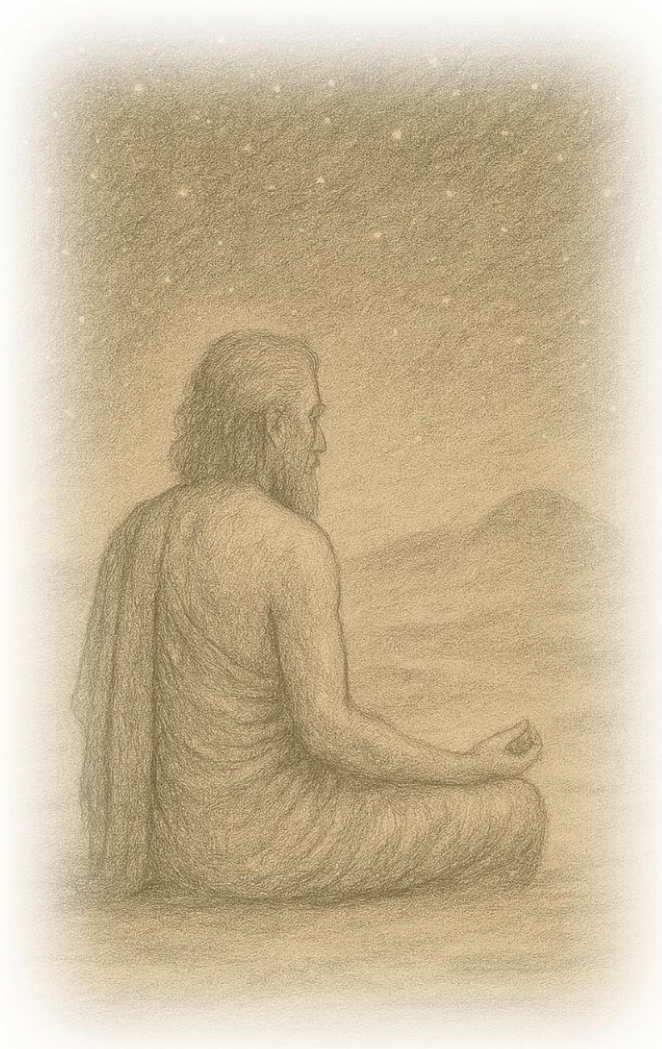
**tam durjayaṃ śatrum asahya-vegam
arun-tudaṃ tan na vijitya kecit
kurvanty asad-vigraham atra martyaiḥ
mitrāṇy udāsīna-ripūn vimūḍhāḥ**

Vertaling

Vers 35. “Wie deze ontembare vijand, de geest,
met zijn ondraaglijke impulsen die het hart
kwellen, niet weet te overwinnen, raakt in
verwarring en scheidt, verblind door illusies,
zinloze conflicten met anderen.
Zo verdeelt hij de wereld in vrienden,
vijanden en onverschilligen.”

Toelichting

In vers 34 wordt de geest beschreven als ontzagwekkend en amper te beheersen. De bhikshu beschrijft wat er gebeurt wanneer de geest niet wordt doorzien: “Hij is een moeilijk te overwinnen vijand, is snel, impulsief, emotioneel en een kwelgeest voor het hart.” De Geest wordt niet romantisch voorgesteld, maar realistisch.

Wanneer de geest niet wordt overwonnen, ontstaat projectie, die de wereld verdeelt in vrienden en vijanden, en in onverschilligheid naar anderen. Deze indeling is echter niet werkelijk: het is slechts een projectie van een onrustige geest, zoals een dolle aap die van de ene tak naar de andere springt. De kern van het vers is dat conflicten voortkomen uit de geest, niet uit de wereld. De bhikshu toont hier dat de wereld niet verdeeld is, maar de geest haar verdeelt. Dat de geest vijanden creëert, waar geen vijanden zijn; dat de geest drama creëert waar stilte heerst. Dit vers is zo actueel omdat het precies beschrijft hoe misverstanden ontstaan, hoe relaties breken en groepen tegenover elkaar komen te staan; hoe innerlijke onrust zich vertaalt in uiterlijke strijd. Niet omdat de wereld zo is, maar omdat de geest dusdanig werkt, wanneer men hem niet doorziet.

Kernboodschap

Wanneer de geest niet wordt doorzien, creëert deze een wereld van tegenstellingen, wanneer de geest wordt beheerst en tot rust komt, verdwijnt de illusie.

XXXVI.

**ahaṁ mano 'smi mama meti bandho
yadā mano naśyati tad vimuktiḥ
manaḥ prasaktaṁ viṣayeṣu naśyet
tad vairāgyaṁ tad vimuktiḥ pracakṣate**

Vertaling

Vers 36. "Ik ben de geest, dit is van mij, is de wortel van gebondenheid. Maar wanneer de geest zich onthecht van de wereld en haar zintuiglijke objecten, verliest zij haar greep en lost op. Dat is ware bevrijding."

Toelichting

Dit is een van de meest directe en transparante verzen van de Bhikshu Gita. Het legt de wortel van alle lijden bloot in één beweging: "Ik ben mijn geest" is de oer-vergissing van de mens. De bhikshu zegt dat gebondenheid begint wanneer we geloven dat onze gedachten, onze emoties en onze overtuigingen "ik" zijn. Zodra de geest wordt aangezien voor het Zelf, ontstaat een leven van angst, verlangen en strijd. De geest creëert bezit (dit is van mij): mijn lichaam, mijn ideeën, mijn status,

mijn verhalen, mijn relaties, mijn pijn, maar niets hiervan behoort werkelijk tot het Zelf. Wanneer de geest oplost, ontstaat vrijheid. Niet door vernietiging, maar door diep inzicht. Wanneer de geest niet langer wordt gezien als "ik", niet langer wordt geloofd en niet langer wordt vastgehouden, valt deze terug in zijn natuurlijke staat: stil, transparant en onschuldig. De bhikshu zegt dat onthechting geen inspanning is en evenmin door discipline wordt bereikt, maar een gevolg van inzicht is. Vrijheid is de natuurlijke staat van het Zelf. Wanneer de geest niet langer als het centrum wordt gezien, verschijnt het ware Zelf spontaan: stil, helder en onaangetast. Let op: het betekent niet dat de geest moet verdwijnen, maar hij klampt zich niet meer vast, hij grijpt niet meer, hij projecteert niet meer, hij maakt geen drama meer, hij wordt stil. Dat is onthechting.

Kernboodschap

Gebondenheid ontstaat door identificatie met de geest. Vrijheid ontstaat wanneer deze identificatie oplost. Jij bent niet de verschijningen. Jij bent de ruimte (het Absolute) waarin ze verschijnen.

XXXVII.

**yathā yathā manyate 'rthān
buddhyā manasi ca sthitān
tathaiva teṣu sañjāyeta
saṅgo hy anubhavo nṛṇām**

Vertaling

Vers 37. "Zoals iemand de dingen in zijn geest en intellect beschouwt, precies zo nemen ze vorm aan en hecht men zich aan de interpretatie ervan."

Toelichting

Dit vers legt uit hoe gehechtheid ontstaat, niet door de wereld zelf, maar door de manier waarop de geest de wereld interpreteert. Objecten, situaties en ervaringen zijn neutraal, maar de geest geeft er betekenis aan, maakt iets aantrekkelijk of afstotelijk. Dan begint de gehechtheid, die ontstaat door herhaling van mentale interpretaties. Zoals iemand de dingen bekijkt, erover nadenkt en deze waardeert, bepaalt hij zijn relatie tot de wereld: de wereld zelf blijft neutraal. De geest creëert zijn eigen bindingen uit de betekenis die de geest eraan geeft. Twee mensen kunnen dezelfde situatie meemaken

en totaal verschillend reageren. Dit inzicht is een sleutel tot innerlijke vrijheid. Men dient geen afstand te nemen van de wereld maar wel van de projecties van de geest. Wanneer de geest niet langer waardeert, vergelijkt, oordeelt en projecteert, valt de gehechtheid vanzelf weg, en wat overblijft is: open ruimte, helderheid, rust en vrijheid.

Kernboodschap

Gehechtheid ontstaat door de manier waarop de geest dingen waardeert en vasthoudt. Wie zijn aandacht bevrijdt, bevrijdt zichzelf. De wereld verschijnt in jou, maar jouw ervaring verschijnt in de geest. En jij bent geen van beide.

XXXVIII.

**yathā yathā hi puruṣaḥ
svānubhūtiṣu bhāvayet
tathaiva tasya bhāvo 'sya
saṅgas tatraiva jāyate**

Mantra-cluster (drie herhalingen)

Vers 38. “Hoe meer iemand zijn innerlijke ervaringen koestert en herhaaldelijk overdenkt, hoe sterker zijn stemming zich vormt. En precies daar, in dat gekoesterde beeld, ontstaat zijn binding.”

Toelichting

Gehechtheid ontstaat door herhaling in de geest. De bhikshu zegt niet dat gehechtheid ontstaat door objecten, situaties, mensen of omstandigheden, maar door innerlijke herhaling van denken, voelen, fantaseren en herinneringen. De geest kookt als het ware in zijn eigen brouwsel. Wat je innerlijk voedt, wordt je wereld. Hoe meer iemand zijn innerlijke ervaringen koestert, er aandacht aan geeft, groeien deze. Wat men herhaaldelijk denkt, wordt een vast

patroon; wat men herhaaldelijk voelt, wordt een identiteit. De geest bouwt een wereld van binnenuit. Gehechtheid is dus een zelfgecreëerde lus. Niet omdat het object zo krachtig is, maar omdat de geest het herhaaldelijk aanraakt. Dit vers is een sleutel tot bevrijding: Als gehechtheid ontstaat door herhaling, dan ontstaat vrijheid door niet-herhalen. Wanneer de geest geen brandstof meer krijgt, valt deze vanzelf stil. Er is geen sprake van onderdrukking, maar van niet-voeden. De bhikshu wijst opnieuw naar eenvoud. Vrijheid is niet iets dat men moet bereiken, het is wat overblijft wanneer de geest stopt met herhalen, koesteren, herkauwen, vasthouden.

Kernboodschap

Gehechtheid ontstaat door wat de geest herhaaldelijk koestert. Laat de herhaling los en de binding valt weg.

XXXIX.

**yathā yathā hi puruṣaḥ
svānubhūtiṣu bhāvayet
tathaiva tasya bhāvo 'sya
saṅgas tatraiva jāyate**

Vertaling

Vers 39. “Zoals een mens iets in zijn eigen ervaring
steeds opnieuw overdenkt of koestert,
zo wordt dat zijn innerlijke staat.
En juist daar ontstaat gehechtheid.”

Toelichting

Wat je herhaaldelijk aandacht geeft, wordt je innerlijke toestand. Wat je innerlijke toestand wordt, wordt je gehechtheid. Wat je gehechtheid wordt, wordt je lijden of vreugde. Het is de wet van innerlijke conditionering. Maar al die toestanden verschijnen in jou.

Kernboodschap

Aandacht vormt je innerlijke wereld — maar jij bent niet die wereld.

XXXX.

**yathā yathā hi puruṣaḥ
svānubhūtiṣu bhāvayet
tathaiva tasya bhāvo 'sya
saṅgas tatraiva jāyate**

Vertaling

Vers 40. "Wat iemand steeds opnieuw in zijn bewustzijn laat leven, dat wordt zijn innerlijke staat; en uit die staat ontstaat gehechtheid aan precies datgene waarop de geest zich richt."

Toelichting

De derde herhaling nodigt uit tot innerlijke herkenning. De geest is als een veld waarin gedachten ontkiemen. Wat we herhaaldelijk toelaten, wordt een gewoonte, en gewoonten worden bindingen. Wie dit ziet, leert zijn aandacht bevrijden.

Kernboodschap

Waar de geest zich aan hecht, daar ontstaat gehechtheid. Interpretatie wordt herhaling, herhaling wordt identificatie.

XXXXI.

**yathā yathā mano dhatte
viṣayeṣu viṣayātmanā
tathā tathā bhavaty eva
saṅgas tatraiva jāyate**

Mantra-cluster: Dit vers verschijnt in de Bhikshu Gīta wederom driemaal. De herhaling benadrukt het psychologische mechanisme waardoor gehechtheid ontstaat. Door het vers in drievoud te lezen, wordt het inzicht niet alleen begrepen, maar ook innerlijk doorzien.

Vertaling

Vers 41. "Hoe meer de geest zich richt op de wereld van objecten en zichzelf door die objecten laat vormen, hoe sterker de gehechtheid wordt. Want precies daar waar de geest zich vastklampt, ontstaat de binding."

Toelichting

De geest neemt de vorm aan van haar objecten. Wanneer de geest zich richt op bezit, wordt ze bezitterig; wanneer ze zich richt op verlangen, wordt ze verlangend; wanneer ze zich richt op angst,

wordt ze angstig. De geest is als water: ze neemt de vorm aan van de beker waarin men haar giet. De geest wordt dus object-achtig en verliest haar oorspronkelijke helderheid, en gehechtheid is een automatisch gevolg. De bhikshu zegt: "Wanneer de geest zich vastklampt aan iets buiten zichzelf, ontstaat binding vanzelf. Niet door zonde of fout, maar door wetmatigheid." De geest wordt waarop deze zich herhaaldelijk richt, net als een spiegel die de vorm aanneemt van wat deze weerspiegelt. Dit geldt ook andersom: wanneer de geest zich richt op vrijheid, wordt men vrij; wanneer de geest zich richt op het Zelf, wordt men het Zelf. Vrijheid is niet iets wat men moet bereiken. Het is wat overblijft wanneer de geest niet langer grijpt, niet langer projecteert, niet langer object-gericht is; wanneer de geest terugvalt in zijn eigen aard.

Kernboodschap

De geest wordt waar deze zich herhaaldelijk op richt. Richt deze zich op objecten, dan ontstaat gehechtheid. Richt deze zich op het Zelf, dan ontstaat vrijheid.

XXXII.

**yathā yathā mano dhatte
viṣayeṣu viṣayātmanā
tathā tathā bhavaty eva
saṅgas tatraiva jāyate**

Vertaling

Vers 42. “Wanneer de geest zich steeds opnieuw op de objecten richt en ze als deel van zichzelf beschouwt, wordt zijn innerlijke staat door hen gevormd; en daaruit groeit gehechtheid.”

Toelichting

Hier legt de bhikshu de nadruk op het proces van vereenzelviging. De geest maakt de objecten tot een deel van zijn identiteit. Wat hij in zichzelf opneemt, wordt een bron van aantrekking en binding.

Kernboodschap

Wat de geest omarmt, bindt hem.

XXXIII.

**yathā yathā mano dhatte
viṣayeṣu viṣayātmanā
tathā tathā bhavaty eva
saṅgas tatraiva jāyate**

Vertaling

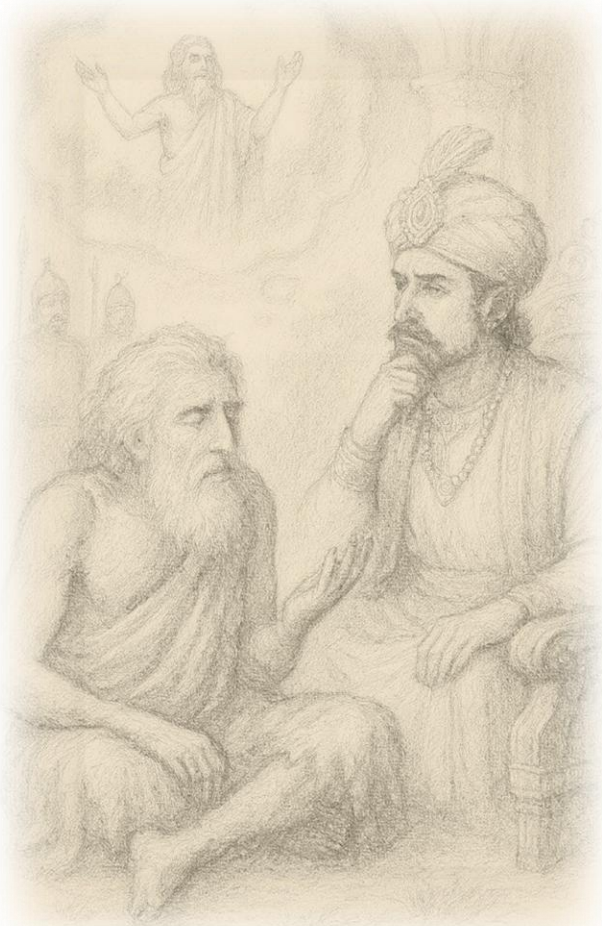
Vers 43. “Wat de geest herhaaldelijk in zich opneemt en als eigen ervaart, dat vormt zijn innerlijke toestand; en uit die toestand ontstaat gehechtheid.”

Toelichting

De derde herhaling nodigt uit tot innerlijke herkenning. De geest is als een veld waarin gedachten ontkiemen en groeien. Wat we toelaten en koesteren, wordt een gewoonte — en gewoonten worden bindingen.

Kernboodschap

Waar de geest verblijft, daar ontstaat gehechtheid.

XXXXIV.

yadṛcchayā labdhavṛttir
dhyāyan nātmany avasthitaḥ
guṇānām udayam kṣemaṁ
paśyan naiva ca paśyati

Vertaling

Vers 44. “Hij leeft van wat hem vanzelf toekomt,
en verblijft in meditatie in het Zelf.

Hij ziet het opkomen en vergaan van de natuur,
maar blijft zelf onaangedaan.”

Toelichting

Dit slotvers beschrijft de staat van de volmaakte bhikshu. Hij leeft zonder verlangen, zonder angst en zonder gehechtheid. Wat het leven hem brengt, aanvaardt hij zonder voorkeur of afkeer. Zijn aandacht rust in het Zelf, niet in de wisselende toestanden van de natuur. Hij ziet hoe de guna's, de hoedanigheden van de materiële natuur, opkomen, bewegen en verdwijnen, maar hij identificeert zich er niet mee. Hij is niet meer dan een stille getuige: aanwezig, helder, en vrij. Dit is de voltooiing van het pad.

Kernboodschap

Wie in het Zelf gevestigd is, ziet de bewegingen van de natuur zonder erdoor bewogen te worden. Hij is vrij.

Epiloog

Wanneer het Zelf wordt herkend, valt de last van het "ik" van de schouders. Niet omdat het wordt afgelegd, maar omdat het nooit werkelijk heeft bestaan. In die helderheid wordt handelen eenvoudig, en verantwoordelijkheid vanzelfsprekend. Want wie het Zelf in alles ziet, kan niemand meer gebruiken, bezitten of verwonden. De vrijheid van de Bhikshu Gita is geen vrijheid om te nemen, maar de vrijheid om niets meer te hoeven nemen. Geen macht, geen voordeel, geen lichaam; het hart wordt stil, handelen wordt licht. De wereld wordt doorzichtig, en in die doorzichtigheid blijft slechts één beweging over: de vanzelfsprekendheid van niemand te schaden. Zo leeft de bhikshu, als in een droom, als een mens die niets meer nodig heeft, naar niets meer verlangt, om volledig te zijn, om heel te zijn. De wereld en het lichaam bestaan als verschijning. Onze interpretatie ervan (als "ik" en "mijn") is de illusie. Het ego-ik is een illusie, maar het Bewustzijn dat dit ziet is werkelijk. Alles wat vergankelijk is, is niet absoluut werkelijk. Alleen het Zelf is onaantastbaar, eeuwig, werkelijk.

Nawoord

Het zijn niet altijd de grote, lijvige boeken waarin wijsheid wordt gedeeld; vaak zijn het juist de kleine, vergeten geschriften die ware pareltjes van kennis blijken te zijn. Zo is ook de Bhikshu Gita één van deze dikwijls over het hoofd geziene werken. Gebaseerd op het authentieke geschrift heb ik met veel geduld en toewijding de verzen opnieuw vertaald en voorzien van steeds een toelichting en een kernboodschap. Sommige verzen worden driemaal herhaald als een mantra, om het mystieke hart aan te spreken en een groeiend inzicht in beweging te zetten. Bij het schrijven van dit kleine boekje heb ik mij verplaatst in de wereld van de bhikshu, de bedelmonnik, en zijn diepe kennis mogen ervaren. Dit heeft mij niet alleen dieper inzicht gebracht, maar ook een bovenaardse vreugde die met niets te vergelijken is.

Ik wens en hoop dat ieder van jullie, lezers, hetzelfde bovenzinnelijk geluk en inzicht ten deel moge vallen.

Sannyasin Anamika

